

Омбудсман України
Ombudsman of Ukraine

ЗВІТ

про результати відвідування
Запорізької міської медичної частини філії Державної установи
«Центр охорони здоров'я Державної кримінально - виконавчої
служби України» в Запорізькій області

08.10.2024

м. Київ, 2024

I. ВСТУП

Для виконання функцій національного превентивного механізму відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують, видів поводження та покарання, на підставі статей 13, 19¹, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», 08.10.2024 групою національного превентивного механізму (далі – НПМ) здійснено відвідування Запорізької міської медичної частини філії Державної установи «Центр охорони здоров'я Державної кримінально-виконавчої служби України» в Запорізькій області (далі – медична частина).

Відвідування здійснювали наступні члени групи НПМ:

Морозов Руслан Олегович, начальник відділу реалізації національного превентивного механізму у сфері охорони здоров'я Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (керівник групи НПМ);

Петросов Владислав Георгійович, головний спеціаліст відділу реалізації національного превентивного механізму у сфері охорони здоров'я Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Яковець Ірина Станіславівна, представник громадської організації;

Проценко Людмила Петрівна, представник громадської організації.

Загальна інформація.

Медична частина знаходиться за адресою: м. Запоріжжя, вул. Перша Ливарна, буд. 36, на території Державної установи «Запорізькій слідчий ізолятор» (далі – установа).

Керівництво:–Тулупова Ганна Володимирівна, завідувач медичної частини.

Штатна чисельність персоналу установи складається з наступних посад: завідувач медичної частини-лікар – 1 шт. одн., лікар-терапевт – 1,0 шт.одн., лікар-невропатолог – 0,5 шт. одн., лікар-акушер-гінеколог – 0,5 шт. одн., лікар-психіатр – 2,0 шт. одн., лікар-рентгенолог – 0,5 шт. одн., лікар-стоматолог – 0,5 шт. одн., лікар-фтизіатр – 0,5 шт. одн., лікар-інфекціоніст – 0,5 шт. одн., лікар з ультразвукової діагностики – 0,5 шт. одн., лікар-хірург – 0,5 шт. одн., лікар офтальмолог – 1 шт. одн., лікар-отоларинголог – 1 шт. одн., асистент фармацевта(фармацевт) – 1,0 шт. одн., фельдшер – 3 шт. одн., сестра медична – 8,25 шт. одн., молодша медична сестра – 1 шт. одн., молодша медична сестра по догляду – 1,25 шт.одн.

Вакантними залишаються посада молодшої медичної сестри по догляду – 0,75 шт. одн.

На день відвідування в установі на медичному обслуговуванні перебувало 470 осіб, з них жінок – 29 осіб, неповнолітніх – 2 особи.

Під час відвідування група НПМ мала можливість безперешкодно оглянути приміщення медичної частини, ознайомитись з умовами організації надання медичної допомоги засудженим та ув'язненим особам. Також проведено конфіденційні бесіди з особами, які утримуються в установі та потребують медичної допомоги.

Медична частина має ліцензію на медичну практику за спеціальностями організація і управління охороною здоров'я, терапія, інфекційні хвороби, терапевтична стоматологія, психіатрія, фтизіатрія, рентгенологія, акушерство та гінекологія, дерматовенерологія; за спеціальностями молодших спеціалістів з медичною освітою: сестринська справа, лікувальна справа, рентгенологія, лабораторна справа (клініка).

Первинний огляд осіб, які прибувають до установи здійснюються усіма лікарями, які входять до штату медичної частини. Також здійснюються періодичні медичні огляди, що підтверджується медичною документацією.

Переважає більшість ув'язнених осіб мають укладені договори з лікарями загальної практики – сімейної медицини. При необхідності проведення додаткових обстежень або лікування, ув'язнені та засудженні мають можливість отримати медичну допомогу у комунальних та інших форм власності закладах охорони здоров'я, також медичними працівниками здійснюються направлення ув'язнених осіб для вирішення питання отримання групи інвалідності у разі наявних підстав.

На день відвідування в умовах стаціонару перебувало 6 осіб. В установі перебуває 15 осіб, які отримують антиретровірусну терапію.

Стаціонар медичної частини розрахований на перебування 19 осіб (7 камерних приміщень), 17 ліжок передбачені для перебування осіб, які хворіють на туберкульоз (6 камерних приміщень).

Медична частина оснащена дентальним рентген-апаратом, електрокардіографом, дефібрилятором та іншим медичним обладнанням. Кабінети медичної частини забезпечено бактерицидними опромінювачами.

В медичній частині наявна автоматична система для молекулярної діагностики GeneXpert, завдяки якій проводяться діагностика туберкульозу, вірусних гепатитів, ВІЛ та SARS-CoV-2. При необхідності діагностики кількості клітин CD4 у крові відповідні аналізи направляються до медичного центру.

В ході відвідування групою НПМ були виявлені недоліки в роботі медичної частини, які призводять до порушень прав ув'язнених і засуджених осіб.

ІІ.ФАКТИ, ВИЯВЛЕНІ ПІД ЧАС ВІДВІДУВАННЯ.

1. Група НПМ отримала численні скарги з боку ув'язнених осіб стосовно перешкоджання доступу до лікаря. Зокрема ув'язнені, які перебувають у камерних приміщеннях разом з іншими особами, вимушені спочатку отримати

згоду від фельдшера на можливість потрапляння ув'язненого до медичної частини. Також для потрапляння на прийом до лікаря ув'язнені вимушені скласти письмову заяву, яка зберігається медичними працівниками близько одного дня, та потім знищується. Окремі ув'язнені вимушені очікувати більше тижня, перш ніж отримують лікарську консультацію.

Відповідно до Стандартів Європейського комітету з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню (КЗК) «Медичні служби у в'язницях» (далі – Стандарти КЗК) під час перебування в ув'язненні позбавлені волі особи повинні мати можливість доступу до лікаря в будь-який час, незалежно від режиму їхнього утримання. Медичне обслуговування повинне бути організоване у такий спосіб, щоб запити стосовно лікарської консультації виконувались без непотрібних затримок. Ув'язненим слід надати можливість доступу до медичного обслуговування на конфіденційній основі, наприклад, через надсилання повідомлення у заклеєному конверті. Окрім цього, персонал закладу не повинен намагатися контролювати і сортувати запити стосовно лікарської консультації.

2. Лікарі медичної частини позбавлені доступу до електронної системи охорони здоров'я, що призводить до неможливості створення, внесення, перегляду та обміну рецептами, направленнями, медичними записами, електронними медичними картами пацієнтів, іншою інформацією та документами. Відсутність доступу лікарів до інформації стосовно здоров'я засуджених та ув'язнених осіб до потрапляння в установи Державної кримінально - виконавчої служби ускладнює процес надання належної медичної допомоги.

3. Під час вивчення медичної документації встановлено, що протягом 2024 року медичними працівниками зафіксовано 190 випадків тілесних ушкоджень серед засуджених та ув'язнених осіб. Згідно з записами у журналі обліку фактів виявлення тілесних ушкоджень у осіб, які тримаються в установі, переважна більшість ув'язнених повідомили, що отримали тілесні ушкодження з власної необережності, або відмовилися пояснювати обставини отримання ушкоджень.

З огляду на викладене НППМ звернули увагу працівників установи на необхідності вжиття заходів щодо зниження травматизації серед осіб, які перебувають в установі.

4. Разом з тим в установах досі не надається належна психологічна допомога через відсутність спеціалістів, які мають освіту клінічного психолога. КЗК у своїй доповіді до уряду України щодо проведеного візиту КЗК в Україну з 16 по 27 жовтня 2023 року зауважив, що роль працівників соціально-психологічної служби установи обмежується проведенням оцінки ризиків для безпеки засуджених. З огляду викладене необхідно надалі посилювати надання психологічної допомоги в установах, а також розвивати підготовку та роль пенітенціарних психологів, особливо в частині терапевтичної клінічної роботи із засудженими. У цьому контексті необхідно докласти зусиль для набору клінічно

підготовлених психологів, які повинні бути частиною медичної команди і в своїй роботі не повинні поєднувати дві різні ролі, тобто оцінку ризиків і терапевтичну клінічну роботу.

5. Також у порушення пункту 2.11. розділу II «Порядку взаємодії закладів охорони здоров'я Державної кримінально-виконавчої служби України із закладами охорони здоров'я з питань надання медичної допомоги особам, узятим під варту» (далі – Порядок), затвердженого спільним наказом Міністерства охорони здоров'я України (далі – МОЗ) та Міністерства юстиції України від 10.02.2012 № 239/5/104, до форми первинної облікової документації № 025/о «Медична карта амбулаторного хворого», затвердженої наказом МОЗ від 14.02.2012 № 110, не додаються фотографії встановлених медичними працівниками наявних у ув'язнених осіб тілесних ушкоджень.

6. У медичній частині не організовано проведення замісної підтримувальної терапії (далі – ЗПТ) осіб з психічними та поведінковими розладами внаслідок вживання опіоїдів. Як наслідок особи, які перебувають в установі, позбавлені можливості отримувати ЗПТ, що порушує їх право на вибір методів лікування, яке затверджено статтею 38 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я».

На день відвідування Державна установа «Центр охорони здоров'я Державної кримінально-виконавчої служби України» планує впровадження ЗПТ у 26 закладах, водночас у Запорізькій міській медичній частині філії Державної установи «Центр охорони здоров'я Державної кримінально - виконавчої служби України» в Запорізькій області запровадження такої послуги не заплановано.

КЗК у своїй доповіді до уряду України щодо проведеного візиту КЗК в Україну з 16 по 27 жовтня 2023 року зауважив, що потрапляння до пенітенціарної установи є можливістю вирішити проблему, пов'язану з наркотиками, і тому важливо, щоб відповідна допомога була запропонована всім зацікавленим особам; отже, в усіх установах має бути доступне відповідне медичне обслуговування.

7. В медичній частині не проводиться вчасне рентгенологічне обстеження засуджених та ув'язнених осіб, які прибувають та вибувають з установи у зв'язку з несправністю рентгенологічного обладнання, що порушує вимоги пункту 2.2 розділу II Порядку. Наразі таке обстеження можливо здійснити за допомогою пересувного рентгенологічного апарату, який на день відвідування НППМ у 2024 році привозився до установи двічі.

8. Також наявна портеба ремонтування приміщення рентгенологічного кабінету у відповідності з вимогами Державних санітарних правил і норм «Гігієнічні вимоги до влаштування та експлуатації рентгенівських кабінетів і проведення рентгенологічних процедур», затверджених наказом МОЗ від 04.06.2007 № 294. Невідповідність рентгенологічного приміщення встановленим вимогам не забезпечує безпечного використання рентгенологічного обладнання та може призвести до загрози життю та здоров'ю ув'язнених осіб та персоналу.

9. У медичній частині відсутні окремі кабінети для прийому лікарів-спеціалістів. Наразі лікарі здійснюють огляд пацієнтів в одному окремому кабінеті, що унеможливує одночасного прийому ув'язнених та засуджених осіб лікарями різних спеціальностей.

10. У 2024 році за допомогою експрес-тестів на наявність антитіл на вірусний гепатит С (далі – ВГС) обстежено 170 ув'язнених осіб. За результатами проведених лабораторних досліджень у 36 осіб виявлено підозру на наявність ВГС. Водночас у порушення вимог «Стандартів медичної допомоги при ВГС у дорослих», затверджених наказом МОЗ від 15.01.2021 № 51, не усі особи проходили дообстеження методом полімеразної ланцюгової реакції та не отримали противірусного лікування.

Зі слів медичних працівників наразі у КНП «Обласна інфекційна клінічна лікарня» ЗОР відсутні доступні препарати противірусної терапії для надання медичної допомоги таким особам.

11. Також на день проведення відвідування в медичній частині відсутні експрес-тести на наявність антитіл на ВГС з серпня 2024 року. Таким чином протягом декількох місяців медичні працівники не здійснювали тестування новоприбулих осіб на наявність ВГС.

12. Під час відвідування групи НПМ у медичній частині перебували пацієнти, з захворюванням на туберкульоз без бактеріовиділення. Водночас у порушення вимог пункту 1 розділу II «Стандарту інфекційного контролю для закладів охорони здоров'я, що надають допомогу хворим на туберкульоз», затвердженого наказом МОЗ від 01.02.2019 № 287, та пункту 8 глави 2 розділу X Правил внутрішнього розпорядку слідчих ізоляторів Державної кримінально-виконавчої служби України, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 14.06.2019 № 1769/5, особи, яким встановлено діагноз туберкульозу легень з бактеріовиділенням будуть також поміщені у камери, які не відповідають вимогам палати для ізоляції пацієнта, який є джерелом аерогенної інфекції, відповідно до стандартів інфекційного контролю (камери 41-46, розміщені у режимному корпусі).

Вищевказане порушує заходи інфекційного контролю та може призвести до поширення туберкульозної інфекції в установі.

13. Також на день відвідування у порушення вимог Державних будівельних норм України В.2.2-10:2022 «Заклади охорони здоров'я. Основні положення» в приміщеннях медичної частини відсутнє водопостачання, що негативно впливає на умови перебування ув'язнених у медичній частині та підвищує рівень професійної захворюваності серед персоналу.

14. Під час відвідування групою НПМ встановлено, що ув'язнені особи, які перебувають на лікуванні в умовах стаціонару медичної частини, отримують норму харчування № 8, затверджену постановою Кабінету Міністрів України від 16.06.1992 № 336 «Про норми харчування осіб, які тримаються в установах виконання покарань, слідчих ізоляторах Державної кримінально-виконавчої

служби, ізоляторах тимчасового тримання, приймальниках-розподільниках та інших приймальниках Національної поліції».

Водночас такі норми потребують перегляду у зв'язку невідповідністю зазначених норм принципам достатнього та збалансованого харчування, яке базується на основі фізіологічних потреб у харчових речовинах та енергії здорової людини, відповідно до наказу МОЗ від 29.10.2013 № 931 «Про удосконалення організації лікувального харчування та роботи дієтологічної системи в Україні».

15. Лікарі медичної частини позбавлені можливості здійснювати запити на телемедичне консультування та отримувати консультації для надання медичної допомоги ув'язненим через відсутність доступу наявного мобільного діагностичного комплексу IDIS 7500 до телемедичної мережі., що унеможливує надання медичної допомоги із застосуванням телемедицини, відповідно до Порядку організації медичної допомоги на первинному, вторинному (спеціалізованому), третинному (високоспеціалізованому) рівнях, затвердженого наказом МОЗ від 19.10.2015 № 681.

16. У медичній частині виявлено порушення природоохоронного законодавства, яке регулює питання зберігання, перевезення та утилізації медичних відходів категорії «В». Встановлено, що збирання та зберігання медичних відходів проводиться у санітарному приміщенні (туалет), яке перебуває в постійному використанні, що є порушенням вимог розділу XIII Державних санітарно-протиепідемічних правил і норм щодо поводження з медичними відходами, затверджених наказом МОЗ від 08.06.2015 № 325.

17. У порушення вимог Державних будівельних норм України В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд» В установі відсутні пандуси, у приміщеннях медичної частини наявні пороги, які ускладнюють вільне пересування маломобільних пацієнтів по медичній частині, відсутнє універсальне санітарно-гігієнічне приміщення.

III. РЕКОМЕНДАЦІЇ.

Міністерству юстиції України:

вжити заходів, спрямованих на усунення виявлених у ході реалізації функцій національного превентивного механізму наведених порушень прав людини та недопущення катувань, інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання у діяльності Запорізької міської медичної частини філії Державної установи «Центр охорони здоров'я Державної кримінально - виконавчої служби України» в Запорізькій області.

забезпечити контроль за дотриманням прав людини і громадянина, реалізацію законних прав засуджених та ув'язнених осіб у діяльності Запорізької міської медичної частини філії Державної установи «Центр охорони здоров'я Державної кримінально - виконавчої служби України» в Запорізькій області.

вжити заходів щодо зниження травматизації серед осіб, які перебувають в установі.

Державній установі «Центр охорони здоров'я Державної кримінально-виконавчої служби України» забезпечити:

безперешкодний доступу засуджених та ув'язнених осіб до лікаря;
рентгенологічне обладнання та ремонтування приміщення рентгенологічного кабінету;
залучення до штату медичної частини клінічного психолога;
фотографії встановлених медичними працівниками наявних у ув'язнених осіб тілесних ушкоджень у медичних картах амбулаторного хворого;
облаштування кабінету замісної підтримувальної терапії на території медичної частини для лікування осіб з поведінковими розладами внаслідок вживання опіоїдів;
доступ лікарів медичної частини до телемедичної мережі;
окремі кабінети для прийому лікарів-спеціалістів;
облаштування туберкульозного блоку відповідно до вимог Стандарту інфекційного контролю для закладів охорони здоров'я, що надають допомогу хворим на туберкульоз;
безперешкодне водопостачання на території медичної частини;
належне зберігання та утилізацію медичних відходів;
доступність медичної частини для вільного пересування маломобільних пацієнтів.

Начальник відділу реалізації національного превентивного механізму у сфері охорони здоров'я Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини

Руслан МОРОЗОВ